

บทที่ 6

บทสรุป

“ยอง” คือใคร และอะไรคือ “ความเป็นยอง” เป็นคำถามที่สำคัญที่สุดสำหรับการศึกษาคำนี้ แม้ก่อนหน้านี้อาจมีผู้ให้คำตอบไว้บ้างแล้วว่า “ยอง” คือ กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกับไทลื้อ เมืองเชียงรุ่ง สิบสองปันนา แต่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองยองประเทศพม่า จึงเรียกตนเองว่า “คนเมืองยอง” ขณะที่ “ความเป็นยอง” ถูกให้ความหมายในแง่ของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนยอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีสำเนียงภาษายองเป็นเอกลักษณ์เพื่อแยกตนเองจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในสังคมท้องถิ่นล้านนา ซึ่งหากจะกล่าวสรุปอย่างสั้น ๆ ว่าคนยองคือใครก็คงจะได้คำตอบว่า คือกลุ่มคนที่สืบเชื้อสายมาจากเมืองยอง พูดภาษายอง และมีวัฒนธรรมแบบชาวยองเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นยอง ซึ่งเป็นการให้ความหมายกับ “ความเป็นยอง” ที่มีลักษณะเป็นแก่นแท้ (essentialism) ตามแนวทางการศึกษาอัตลักษณ์สายแคว้นแรกแห่งานิยม (primordialism)

แต่ด้วยจุดยืนของผู้เขียนที่อาศัยแนวทางสายประกอบสร้างทางสังคม (social constructivism) เป็นกรอบในการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ผู้เขียนจึงพิจารณาว่า “ความเป็นยอง” เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและไม่สามารถที่จะสืบไปหารากเหง้าดั้งเดิมทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนยองได้อย่างตรงไปตรงมา งานศึกษานี้จึงมีประเด็นที่ต้องการหาคำตอบว่า หากอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ “ความเป็นยอง” เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น การประกอบสร้างนั้นมีกระบวนการอย่างไรและก่อตัวขึ้นในบริบทใด

ผลการศึกษาในประเด็นนี้พบว่า อัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากสำนักทางชาติพันธุ์ของคนกลุ่มหนึ่ง ที่มีพัฒนาการมาจากสำนักทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานร่วมกันของคนกลุ่มหนึ่งที่เมืองยอง เมื่อถูกกวาดต้อนมาอยู่ในเมืองลำพูนจึงเรียกกลุ่มตนเองว่า “คนยอง” จากพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น ทำให้กลุ่มคนยองในเมืองลำพูนที่แม้จะถูกจัดจำแนกให้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกับไทลื้อ เกิดสำนัก “ความเป็นยอง” จนนำมาสู่กระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” เพื่อสร้างความแตกต่างในการจำแนก “ตัวตน” ของกลุ่มคนยองออกจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในสังคมท้องถิ่นล้านนา ทั้งที่ในความเป็นจริง “ความเป็นยอง” ถูกประกอบสร้างขึ้นจากความหลากหลายในสังคมท้องถิ่นเมืองลำพูน ที่เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมของหลายกลุ่มชาติพันธุ์ จนไม่สามารถที่จะค้นหารากเหง้าของ “ความเป็นยอง” ที่แท้จริงได้อย่างตรงไปตรงมา

อย่างไรก็ดีแม้กลุ่มคนยอองในสังคมท้องถิ่นเมืองลำพูน จะมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา ยาวนานกว่า 200 ปี แต่สำนึกทางชาติพันธุ์ของกลุ่มคนยอองกลับเพิ่งก่อตัวขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 2530 – 2540 ภายใต้กระแส “ท้องถิ่นนิยม” (localism) ที่กระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นหัน กลับไปค้นหารากเหง้าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น จนเกิดเป็นกระบวนการ เคลื่อนไหวเพื่อรื้อฟื้นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นในหลายพื้นที่ ท้องถิ่นเมืองลำพูน ซึ่งมีพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานของชาวยออง การรื้อฟื้น วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นเมืองลำพูน จึงถูกให้ความหมายว่าเป็นการรื้อฟื้นวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชาวยออง กระทั่งก่อตัวเป็นกระบวนการประกอบสร้าง “ความเป็นยออง” ซึ่งเป็น กระบวนการที่เคลื่อนไหวอยู่ในสังคมเมืองลำพูน ในแง่นี้จึงแสดงให้เห็นว่ากระบวนการประกอบ สร้าง “ความเป็นยออง” เป็นกระบวนการที่ก่อตัวขึ้นภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของ สังคมเมืองลำพูนที่อยู่ภายใต้กระแส “ท้องถิ่นนิยม”

นอกจากนี้ผลจากการศึกษาในประเด็นนี้ยังพบอีกด้วยว่า กระบวนการประกอบสร้าง อัตลักษณ์ “ความเป็นยออง” ที่ดำเนินการผ่านการรื้อฟื้นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนชาวยออง ในท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ไม่ได้เป็นเพียงการสร้าง “คุณค่า” ให้กับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ของชาวยอองเท่านั้น หากแต่การรื้อฟื้นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวยอองยังถูกทำให้เป็น “สินค้าทางวัฒนธรรม” เพื่อสนองตอบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในแง่นี้กระบวนการประกอบ สร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยออง” จึงเป็นความเคลื่อนไหวทางสังคมและวัฒนธรรมภายใต้บริบท ของกระแสการท่องเที่ยวที่มุ่งนำเอาต้นทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น มาแปลงเป็นทุนเพื่อสร้าง มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่น

สำหรับความเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยออง” จาก การศึกษาพบว่า เป็นกระบวนการที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ใน 3 ระดับ คือ การเคลื่อนไหวในระดับของ แวดวงวิชาการ “ยอองศึกษา” ที่ใช้พื้นที่ทางวิชาการเป็นพื้นที่ในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยออง” เพื่อผลิตสร้างชุดความรู้มาตรฐานสำหรับรองรับ “ความเป็นยออง” ที่เคลื่อนไหวอยู่ใน สังคมท้องถิ่นเมืองลำพูน ทำให้ “ความเป็นยออง” ที่ถูกประกอบสร้างโดยแวดวงวิชาการ มีสถานะ ของ “ความเป็นวิชาการ” ที่กลายเป็นแหล่งอ้างอิงให้กับการเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบ สร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยออง” ในระดับต่างๆ

การเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยออง” ในระดับต่อมา เป็นเคลื่อนไหวในระดับชุมชนท้องถิ่น การเคลื่อนไหวในระดับนี้มีความน่าสนใจในแง่ที่ว่า เป็น กระบวนการที่เผยให้เห็นถึงความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวของชุมชนท้องถิ่น เพราะในความ เคลื่อนไหวในระดับชุมชนท้องถิ่นแสดงให้เห็นถึงต่อสู้/ต่อรอง และช่วงชิง การประกอบสร้าง

ความหมายให้กับ “ความเป็นยอง” ที่อยู่กัปลผลประโยชน์และเงื่อนไขทางการเมืองวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มย่อยทางสังคมที่เข้ามามีบทบาทในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ประเด็นที่น่าสนใจก็คือความเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ในระดับของชุมชนท้องถิ่น เป็นการเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับสำนึกความเป็นท้องถิ่น ดังนั้น “ความเป็นยอง” ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจึงมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละชุมชนท้องถิ่น

ความเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ในระดับสุดท้าย คือ การเคลื่อนไหวของหน่วยงานราชการในท้องถิ่นเมืองลำพูน ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวที่มีความพยายามจะยกระดับ “ความเป็นยอง” ให้เป็น “อัตลักษณ์ข้ามชาติ” ด้วยกระบวนการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนยองในเมืองลำพูนกับชาวยองที่เมืองยองประเทศพม่า ผ่านการจัดงานสบนานตำนานยองลำพูน – ยองโลก ที่เพิ่งจัดขึ้นเป็นครั้งแรกในระกว่างวันที่ 27 กุมภาพันธ์ - / มีนาคม พ.ศ. 2553

อย่างไรก็ดีด้วยสถานะของหน่วยงานราชการ ที่มีฐานะเป็นตัวแทนของศูนย์กลางอำนาจรัฐไทยในระดับภูมิภาค กระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ของหน่วยงานราชการจึงอยู่ภายใต้อุดมการณ์ของรัฐชาติ ดังนั้นแม้จะมีความพยายามยกระดับ “ความเป็นยอง” ให้เป็นอัตลักษณ์ข้ามชาติ แต่ด้วยอิทธิพลของอุดมการณ์รัฐชาติทำให้ความเคลื่อนไหวในระดับของหน่วยงานราชการต้องเชื่อมโยง “ความเป็นยอง” เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของ “ความเป็นไทย” ด้วยการอธิบายความหมายของ “ความเป็นยอง” ในกรอบของรัฐชาติเพื่อสร้างสำนึกของผู้คนในสังคมไทยที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ให้มีสำนึกเดียวกันนั่นคือสำนึกแห่ง “ความเป็นไทย” ในแง่การสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนยองเมืองลำพูนกับชาวยองที่เมืองยองประเทศพม่า จึงเป็นการสร้างสายสัมพันธ์ที่ยึดโยงอยู่กับ “ความเป็นไทย” โดยให้ความหมายของสายสัมพันธ์ของพี่น้องชาวยองสองแผ่นดินว่า “เป็นพี่น้องไท(ย)” ร่วมกัน

แม้ความเคลื่อนไหวของกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” จะเป็นความเคลื่อนไหวอยู่ใน 3 ระดับข้างต้น แต่ในสถานการณ์จริงความเคลื่อนไหวทั้ง 3 ระดับไม่ได้แยกขาดจากกันโดยสิ้นเชิง หากแต่ในบางกรณีก็มีการหยิบยืมชุดความหมายของ “ความเป็นยอง” ซึ่งกันและกัน และในบางครั้งก็ร่วมกันประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ในแง่นี้จึงทำให้ “ความเป็นยอง” ที่เคลื่อนไหวอยู่ในท้องถิ่นเมืองลำพูนมีลักษณะร่วมกันบางประการ แต่ในขณะเดียวกันก็มีลักษณะที่แตกต่างกันไป ตามการให้ความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์และผลประโยชน์ของกลุ่มสังคมกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบสร้าง ความหมาย จึงแสดงให้เห็นว่า “ความเป็นยอง” ยังมีลักษณะที่ลื่นไหลไม่หยุดนิ่ง พร้อมจะเปิด

โอกาสให้กลุ่มสังคมกลุ่มอื่นๆ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ได้อีก

ความสิ้นไหลของอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ดังกล่าวข้างต้นทำให้นักศึกษานี้สนใจที่จะใช้การศึกษาเชิงทดลอง เข้าไปสร้างสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น เพื่อศึกษาถึงการรับรู้ความหมายของ “ความเป็นยอง” และสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีความรู้และไม่เคยได้รับโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ได้ลองใช้พื้นที่ของ “สื่อสารคดีชุมชน” เป็นพื้นที่ในการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ผ่านมุมมองของกลุ่มเยาวชน

ผลจากการศึกษาในประเด็นนี้พบว่า “ความเป็นยอง” ในสำนึกรับรู้ของกลุ่มเยาวชน ถูกนิยามความหมายจากกลุ่มเยาวชนทั้งในฐานะที่เป็น “คนใน” ของชุมชนท้องถิ่นเอง และในฐานะที่ได้มีประสบการณ์สัมพันธ์กับชุมชนภายนอก ในระดับกว้างไกลต่างๆ กันออกไป “ความเป็นยอง” จึงถูกตีความและรับรู้โดยสมาชิกของกลุ่มอย่างยืดหยุ่น โดยสัมพันธ์กับประสบการณ์ที่หลากหลายของตน

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าการนิยามความหมายให้กับ “ความเป็นยอง” ของกลุ่มเยาวชนมีผลต่อการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ผ่านสื่อสารคดีชุมชนของกลุ่มเยาวชน กล่าวคือ กลุ่มเยาวชนได้ใช้พื้นที่ของสื่อสารคดีชุมชนนำเสนอความเป็นยองในแง่มุมมองของตนเอง ที่แม้จะมีบางส่วนจะสอดคล้องกับ “ความเป็นยอง” ที่ประกอบสร้างขึ้นโดยกลุ่มผู้ใหญ่ แต่ก็มีส่วนที่เป็นการประกอบสร้างขึ้นใหม่ตามความเข้าใจและการตีความของกลุ่มเยาวชนเอง ในประเด็นนี้จึงแสดงให้เห็นว่า “ความเป็นยอง” ที่ถูกผลิตขึ้นผ่านสื่อสารคดีชุมชนของกลุ่มเยาวชนจึงเป็นทั้งกระบวนการผลิตซ้ำและสร้างใหม่ (reproduction and reconstruction) ของอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง”

อย่างไรก็ดีงานศึกษานี้พบว่ากลุ่มเยาวชนผลิตสื่อสารคดีชุมชน จากสำนึกของ “ความเป็นท้องถิ่น” มากกว่าสำนึกของ “ความเป็นยอง” โดยให้ความหมายกับ “ความเป็นยอง” ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นในสารคดีที่ถูกผลิตขึ้นโดยกลุ่มเยาวชนจึงไม่ได้สื่อสารถึง “ความเป็นยอง” อย่างตรงไปตรงมา ในแง่การนำเสนอเนื้อหาในสารคดีของกลุ่มเยาวชน จึงเป็นการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นชุมชน ที่ “ความเป็นยอง” เป็นเพียงส่วนหนึ่งของความหลากหลายที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มเยาวชน

ในประเด็นดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแม้กลุ่มเยาวชนจะมีสำนึกถึง “ความเป็นยอง” แต่ก็เป็นสำนึกที่มีความสัมพันธ์กับ “ความเป็นท้องถิ่น” ที่กลุ่มเยาวชนไม่ได้จำแนกแยกแยะถึงความแตกต่างระหว่าง “ความเป็นยอง” กับ “ความเป็นล้านนา” ในหลายกรณีกลุ่มเยาวชนได้ให้

ความหมายว่าทั้งสองสิ่งเป็นสิ่งที่ “แทนกันได้” ในแง่นี้จึงเห็นได้ว่ากลุ่มเยาวชนเปิดกว้างกับการให้ความหมายของ “ความเป็นยอง” มากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่ กล่าวคือกลุ่มเยาวชนมีความยืดหยุ่นในการความหมายกับ “ความเป็นยอง” ของตัวเองมากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่ ที่มักจะมองความเป็นยองในลักษณะแข็งตัว และพยายามจำแนกความต่างให้กับความเป็นยองอย่างชัดเจน

การนิยามความหมายให้กับ “ความเป็นยอง” ของกลุ่มเยาวชนที่มีความยืดหยุ่นนี้ นี้เป็นผลมาจากการที่กลุ่มเยาวชนมีประสบการณ์การรับรู้ที่หลากหลาย ทั้งการรับรู้ “ความเป็นยอง” ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนชาวยอง การรับรู้ “ความเป็นล้านนา” ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของเขตวัฒนธรรมล้านนา และการรับรู้ “ความเป็นไทย” ผ่านประสบการณ์การศึกษาที่ถูกหล่อหลอมโดยอุดมการณ์ของรัฐไทย แต่การรับรู้ทั้งสามระดับของกลุ่มเยาวชน เป็นการรับรู้ที่ไม่แยกส่วน เนื่องจากเป็นการรับรู้ผ่านชีวิตประจำวันที่ต้องพบเจอกับชุดความหมายที่หลากหลาย ดังนั้นเมื่อต้องประกอบสร้างความหมายให้กับ “ความเป็นยอง” กลุ่มเยาวชนจึงเลือกหยิบเอาชุดความหมายต่างๆ ที่เคยได้รับมาตีความ และประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” จากประสบการณ์ที่หลากหลาย และหลอมรวมเป็นวิถีคิดของกลุ่มเยาวชนที่แสดงออกมาผ่านสารคดีชุมชน

นอกจากนี้งานศึกษานี้ยังได้ข้อค้นพบว่า การที่กลุ่มผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจและมีพื้นที่ทางวัฒนธรรมในการประกอบสร้าง “ความเป็นยอง” ไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยมองว่ากลุ่มเยาวชนไม่ให้ความสนใจกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่แสดงออกถึง “ความเป็นยอง” นั้น ในงานศึกษานี้พบว่าแท้จริงแล้วปัญหาของกลุ่มเยาวชนไม่ได้อยู่ที่กลุ่มเยาวชนขาดความสนใจวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หากแต่อยู่ที่การขาดพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่จะให้กลุ่มเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” งานศึกษานี้จึงได้เข้าไปสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมด้วยการให้กลุ่มเยาวชนได้ใช้พื้นที่สารคดีชุมชน เป็นพื้นที่ในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นยอง” ทำให้พบว่าในกระบวนการผลิตสารคดี กลุ่มเยาวชนได้แสดงออกให้เห็นถึงความสนใจที่มีต่อวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากการเลือกชุดแต่งการหรือเพลงที่แสดงออกถึงความเป็นท้องถิ่นไว้ในสารคดี หรือแม้แต่ในช่วงของกิจกรรมการจัดฉายสารคดีเอง การจัดสถานที่จัดงานและการแสดงแต่ละชุดของกลุ่มเยาวชนต่างแสดงออกให้เห็นว่ากลุ่มเยาวชนก็มีใจที่รักและอยากจะทำมามีส่วนร่วมในการหรือพื้นที่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นตนเองด้วยเช่นกัน

ในประเด็นดังกล่าวข้างต้น นำไปสู่การตั้งคำถามกับกระบวนการหรือพื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนต่างๆ ที่ไม่เปิดโอกาสกลุ่มเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยมีทัศนคติที่กันกลุ่มเยาวชนว่าเป็นกลุ่มที่ไม่สนใจวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น แท้จริงแล้วเป็นเพราะกลุ่มเยาวชนสนใจแต่วัฒนธรรมจากภายนอก โดยละเลยที่จะให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่นชุมชน หรือเกิด

จากการที่กลุ่มเยาวชนชนชาติพันธุ์ที่ทางวัฒนธรรมในชุมชน ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการ รื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นกับคนในท้องถิ่น จึงต้องหันไปเปิดรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกที่สร้าง พื้นที่ให้กับกลุ่มเยาวชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม

ต่อประเด็นคำถามดังกล่าวข้างต้น ทำให้การเคลื่อนไหวของกระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรม และภูมิปัญญาทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นและในระดับชาติ ต้องหันกลับไปทบทวนกระบวนการ ทำงานว่าได้เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนิน กิจกรรมทางวัฒนธรรมแล้วหรือไม่อย่างไร เพราะการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมไม่ให้การ ดำเนินงานที่ใครจะเข้ามาผูกขาดแต่เพียงฝ่ายเดียว เพราะทุกภาคส่วนในสังคมต่างมีส่วนร่วมใน การเป็นเจ้าของวัฒนธรรม ที่ควรจะมีโอกาสเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการทางวัฒนธรรม

อย่างไรก็ดีการศึกษาเชิงทดลองด้วยการให้กลุ่มเยาวชนผลิตสารคดีชุมชน เป็น กระบวนการศึกษาที่เผยให้เห็นถึงเทคนิคของการประกอบสร้างความหมาย ที่มีทั้งกระบวนการ เลือกรรร การตัดต่อ ทำซ้ำ จัดวาง การผลิตสารคดีจึงเป็นกระบวนการที่เผยให้เห็นถึงอำนาจใน เลือกรรรค ภาพ เสียงบรรยาย เสียงสัมภาษณ์และดนตรีประกอบ ซึ่งแต่ละสิ่งอาจจะไม่มี ความสัมพันธ์กันมาก่อนโดยตรง แต่ด้วยกระบวนการตัดต่อ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ จะถูกจัดวางให้ร้อย เรียงเป็นเรื่องราวเดียวกันตามอำนาจในการเลือกรรรของผู้ผลิตที่ต้องการจะสื่อความหมายไปยัง ผู้รับสารที่ได้รับชมสารคดีชุมชน กระบวนการดังกล่าวนี้จึงแสดงให้เห็นถึงกระบวนการประกอบ สร้างความหมาย ที่เป็นทั้งกระบวนการที่นำเอาความหลากหลายและในบางกรณีก็เป็นการนำเอา สิ่งที่ไม่มีความสัมพันธ์กันโดยตรงไปตรงมา มาประกอบสร้างเป็นความหมายใหม่ตามทัศนคติของ ผู้ประกอบสร้าง ทำให้ผู้ที่มีบทบาทในการประกอบสร้างชุดความหมายชุดต่างๆ เป็นผู้ที่มีอำนาจที่ จะครองำการรับรู้ของผู้คนในสังคม

การศึกษาเชิงทดลองด้วยการผลิตสารคดีนี้ จึงเป็นการศึกษาอีกแนวทางหนึ่ง ที่จะทำให้ เข้าใจถึงกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ ที่เดิมเคยถูกให้ความหมายว่าเป็นสิ่งที่สามารถสืบ หารากเหง้าความเป็นมาได้อย่างตรงไปตรงมา แต่การศึกษาเชิงทดลองถึงกระบวนการประกอบ สร้างอัตลักษณ์ "ความเป็นยอง" ผ่านสื่อสารคดีชุมชนของกลุ่มเยาวชนประจวบ ได้เผยให้เห็นแล้ว ว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากหลายสิ่งหลายอย่างที่ไม่อาจจะหาความสัมพันธ์ซึ่ง กันและกันได้โดยตรงไปตรงมา หากแต่อยู่ที่การให้ความหมายของผู้มีอำนาจในการประกอบ สร้าง ที่มีปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์ชีวิตในด้านต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อวิถีคิดของผู้ประกอบสร้างเอง ดังนั้น อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คน ที่ถูกหล่อหลอมมาด้วยประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่มีความหลากหลาย และสิ้นไม่หยุดนิ่ง

นอกจากนี้การศึกษาเชิงทดลองในครั้งนี้ ยังเผยให้เห็นอำนาจของสื่อในการประกอบสร้างความหมาย ที่จะครอบงำผู้คนในสังคมให้คล้อยตามสิ่งที่สื่อนำเสนอ ดังนั้นในแง่นี้การเปลี่ยนจุดยืนของกลุ่มเยาวชนให้มายืนอยู่ในฐานะของผู้ผลิตสารคดี จึงไม่เป็นเพียงแต่การเปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนได้เข้ามาทดลองผลิตสารคดีเท่านั้น แต่ด้วยกระบวนการดังกล่าว จะทำให้กลุ่มเยาวชนได้เรียนรู้ถึงการประกอบสร้างความหมายผ่านสื่อ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับกลุ่มเยาวชนเองที่จะได้เห็นถึงเบื้องหลังของการผลิตสื่อที่ไม่ได้มีการนำเสนอเนื้อหาอย่างตรงไปตรงมา หากแต่สิ่งที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อ นั้นล้วนแล้วแต่ถูกกำหนดให้ทำหน้าที่สื่อความหมายบางอย่าง ในแง่นี้การที่กลุ่มเยาวชนได้เรียนรู้เบื้องหลังของการผลิตสื่อสารคดีชุมชน จึงเป็นส่วนหนึ่งของการติดตั้งอาวุธทางปัญญาให้กลุ่มเยาวชนตระหนักรู้ถึงการเปิดรับสื่ออย่างวิพากษ์วิจารณ์